

TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO

Una ullada monogràfica a la nostra realitat socioeconòmica

NÚMERO 9

JUNY 2012

EMPLEATS PÚBLICS

PRIVILEGIATS O VÍCTIMES DE LA CRISI?

El número 9 de TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO el dediquem a fer una aproximació al volum de l'ocupació en el sector públic a les Illes Balears i a analitzar la seva qualitat, mesurada en termes d'estabilitat laboral d'aquest col·lectiu de persones treballadores. Val a dir que la font de les dades és l'EPA de l'Institut Nacional d'Estadística i que fem el terme "sector públic" per fer referència al conjunt de persones que treballen a l'administració central, la Seguretat Social, l'administració autonòmica i local i a les empreses i entitats públiques.

Cal recordar la vocació de "flaix" de TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO. No es tracta, idò, de fer un detallat estudi del tema que tractem. La nostra ambició es circumscriu a fer difusió d'algunes dades bàsiques per facilitar a tothom la comprensió del què passa a la nostra societat.

Creiem que la pregunta d'aquest TEMES (Empleats públics: privilegiats o víctimes de la crisi?) és particularment escaient en aquest temps de quasi permanent retallades pressupostaries de les administracions públiques en el capítol I, és a dir, en la quantitat de personal al servei del sector públic i de les seves condicions laboral i salarials.

En qualsevol cas, des de la Fundació Gadeso esperem que tot sigui del vostre interès.

A la web de la Fundació Gadeso hi trobareu totes les nostres

[PUBLICACIONS SOCIOECONÒMIQUES](#)

I. Introducció

Normalment quan es parla de les administracions públiques es centra el focus d'atenció en els seus comptes, en els seus dèficits en relació al PIB de cada moment, o en els desajustos entre les entrades i les sortides. Malauradament, del volum de l'ocupació pública se'n parla poc, i massa sovint es fa amb un cert menyspreu al donar-se per cert que el nombre de persones empleades als diferents àmbits del sector públic és molt gran i poc productiu.

Sigui quina sigui l'opinió de cadascú sobre el volum d'aquesta ocupació, convindria tenir present que la grandària de l'ocupació del sector públic està lligada a la necessitat de prestació d'uns serveis públics de qualitat, especialment en allò relacionat amb la cohesió social, com ara, l'escola o la sanitat pública, però també té a veure amb respondre a les necessitats de comptar amb els recursos humans necessaris per a la modernització de l'Administració i perquè, més enllà, de l'organització administrativa, la ciutadania tingui garanties de bons serveis en matèries pròpiament d'administració però també d'altres, com ara seguretat, neteja pública, inspecció de la legalitat, etc.

Per a finalitzar aquesta breu introducció volem recordar dues qüestions: Primera que l'article 103 de la vigent Constitució Espanyola estableix que "*La Administración Pública sirve con objetividad los intereses generales y actúa de acuerdo con los principios de eficacia, jerarquía, descentralización, desconcentración y coordinación, con sometimiento pleno a la ley y al Derecho*", i que "*La ley regulará el estatuto de los funcionarios públicos, el acceso a la función pública de acuerdo con los principios de mérito y capacidad, las peculiaridades del ejercicio de su derecho a sindicación, el sistema de incompatibilidades y las garantías para la imparcialidad en el ejercicio de sus funciones*". Per tant l'ocupació pública té una consideració constitucional ad hoc.

La segona cosa a recordar és que el treball al sector públic no ha estat aliè al gran procés de temporalització i dualització del mercat de treball en general. Fa temps que fer feina per a alguna administració, empresa u organisme públic no és sinònim d'estabilitat laboral.

II.- Les xifres més rellevants

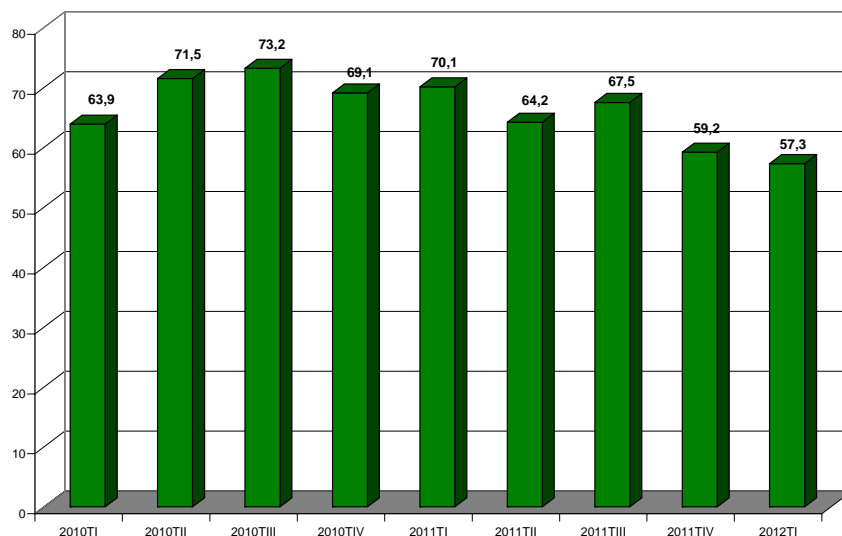
- En el primer trimestre de 2012 el nombre total d'assalariats i assalariades del sector públic a Balears és de 57.300 persones.
- Si comparem el trimestre de 2011 amb el primer trimestre de 2012, el nombre de persones assalariades al sector públic balear ha baixat un 18,26%.
- A les Illes Balears el percentatge de persones assalariades al sector públic sobre el total d'assalariats és entorn a un 4.5% inferior al del conjunt d'Espanya.
- Per primera vegada en el primer trimestre de 2012, els homes són majoria (2.600 més que les dones) en el col·lectiu d'assalariats del sector públic balear.
- Per primer cop, l'any 2012 comença amb un pes igual (17,3%) d'homes i de dones en el col·lectiu de persones assalariades en el sector públic a les Illes Balears.
- El percentatge de temporalitat entre les persones assalariades del sector públic no ha baixat del 22% en els darrers nou trimestres.
- En els tres primer mesos de l'any 2012 es registra el major percentatge de temporalitat a Balears amb un 25,9%, coincidint amb el menor percentatge de temporalitat del conjunt d'Espanya (un 22,2%).
- La temporalitat és lleugerament superior en el sector privat, tant al conjunt d'Espanya com a les Illes Balears. A les Illes les diferències són menys constants per mor de l'estacionalitat.
- L'any 2012 comença amb una temporalitat en el sector públic del 25,9% i marca una diferència rècord de 3,8 punts per damunt de la temporalitat del sector privat.

III.- Quantes persones empleades públiques hi ha a Balears?

Les dues gràfiques següents ens permeten visualitzar el nombre de persones assalariades en el sector públic a Balears. **La darrera dada disponible és la del primer trimestre d'aquest any 2012 i ens informa que el nombre total d'aquest col·lectiu es de 57.300 persones.**

Tot i que més de cinquanta set mil persones és una xifra considerable, el que s'ha de posar de relleu és la tendència a la baixa especialment des del repunt del III trimestre de 2010. Probablement el mencionat repunt va ésser provocat per les mesures d'incentius públics per a fer front a la crisi d'ocupació que es posaren en marxa aleshores. Els famosos *Plans E*, directa i sobre tot indirectament, provocaren aquesta tendència a l'alça. Les posteriors polítiques públiques d'austeritat són les responsables de l'espectacular baixada. Basta apuntar que **des del primer trimestre de 2011 al primer trimestre de 2012 la caiguda ha estat del 18.26%.**

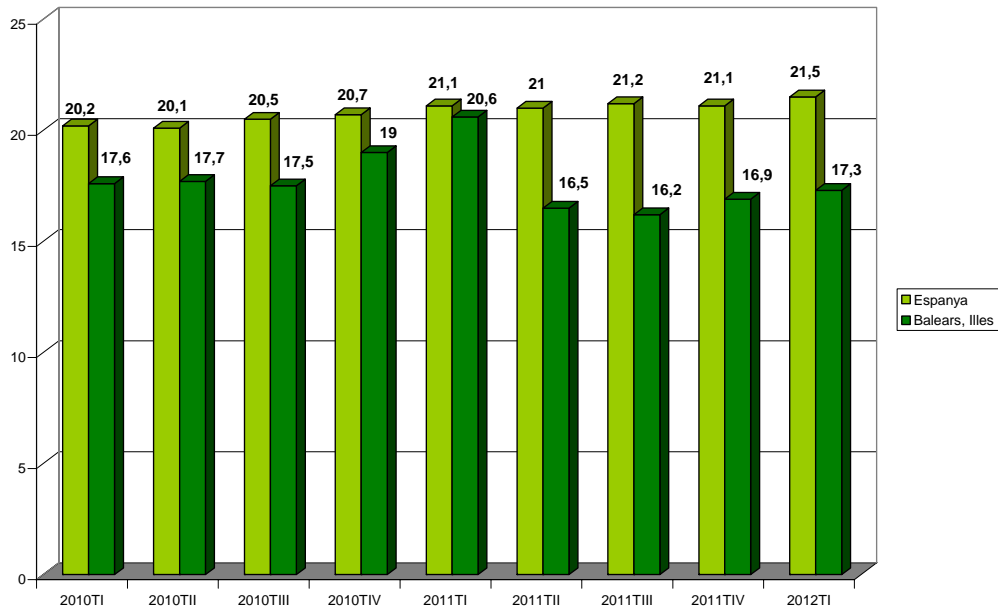
Gràfica I
PERSONES ASSALARIADES AL SECTOR PÚBLIC DE BALEARS
(Valors absoluts)

Però, aquest volum d'ocupació pública a les Illes és més gran que a altres CCAA? És excessiu? Quina relació té amb el conjunt de les persones assalariades? Per contestar aquestes qüestions hem d'observar la gràfica II que ens informa que:

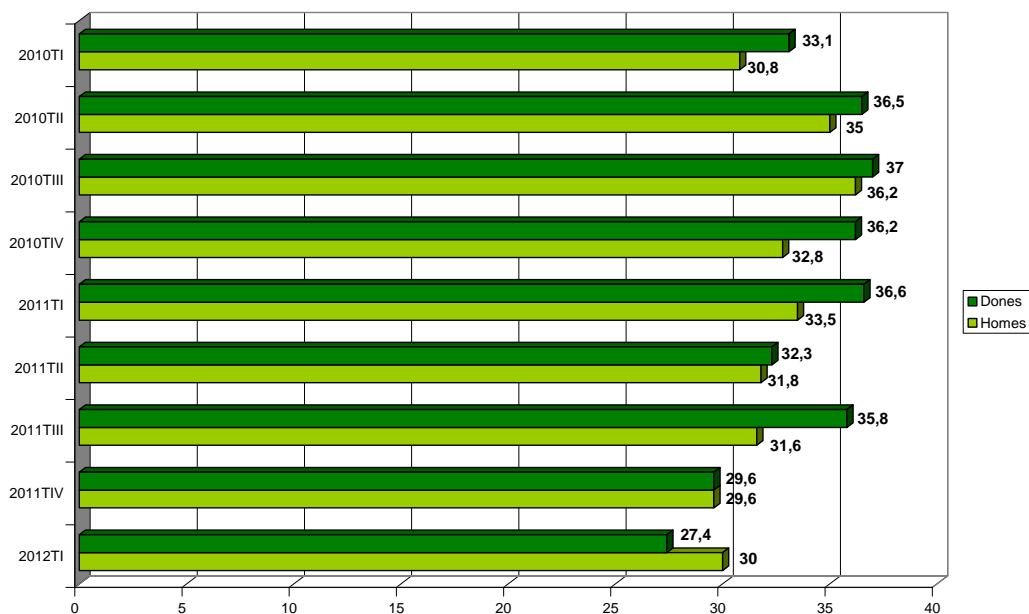
1. El percentatge de persones assalariades al sector públic sobre el total de persones assalariades és a Balears sempre inferior al del conjunt d'Espanya.
2. El primer trimestre de 2011 és quant aquesta diferència és menor (0,5%).
3. En els darrers quatre trimestres la diferència s'ha tornat a accentuar entorn al 4,5% i la diferència al primer trimestre de 2012 és del 4,20% .

Gràfica II
PERCENTATGE DE PERSONES ASSALARIADES AL SECTOR PÚBLIC
(Balears vs Conjunt d'Espanya)

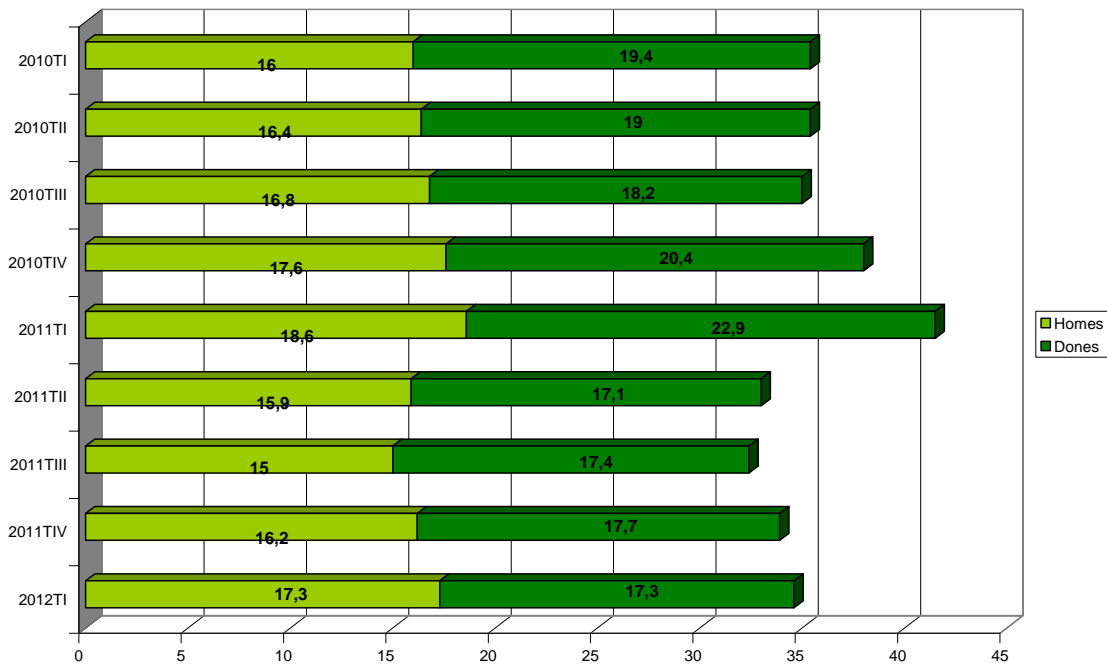
Pel que fa al component de gènere, s'ha de senyalar que les dones han estat tradicionalment majoritàries al sector públic, fins i tot amb diferències considerables (primer i tercer trimestre de 2011). Aquesta tendència és comença a modificar a finals de l'any passat i es capgira en el primer trimestre de 2012, quan, per primera vegada, els homes són majoria entre les persones assalariades en el sector públic.

Gràfica III
PERSONES ASSALARIADES AL SECTOR PÚBLIC DE BALEARS PER GÈNERE
(Valors absoluts)

La gràfica IV ens mostra –aquí en termes de percentatge sobre el total de persones assalariades– que el pes de les dones al sector públic, que sempre havia estat majoritari, tendeix a la igualació amb el dels homes. De fet, en una circumstància que no s'havia donat mai, l'any 2012 comença amb un pes igual (17,3%) d'homes i dones.

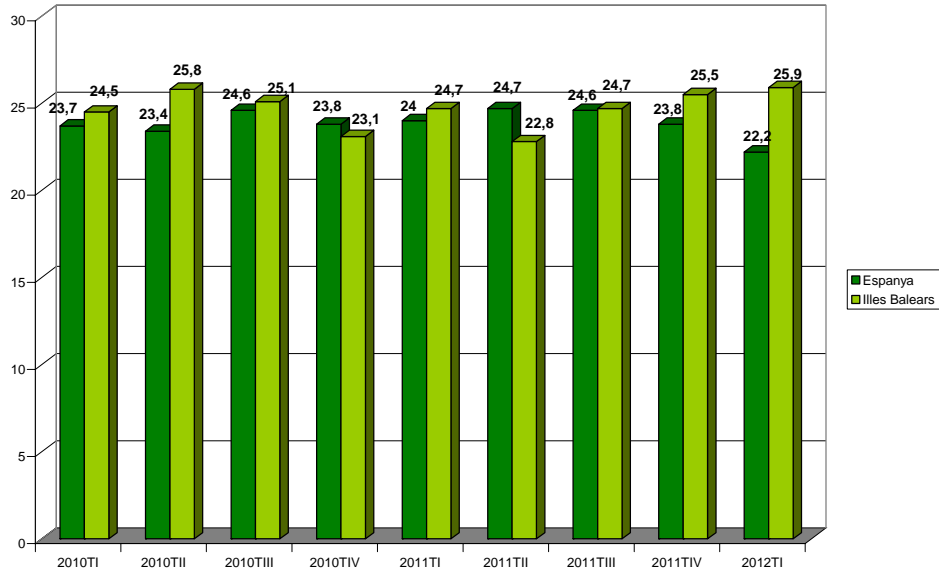
Gràfica IV
PERCENTATGE PERSONES ASSALARIADES
AL SECTOR PÚBLIC DE BALEARS PER GÈNERE

IV.- Temporalitat de les persones assalariades en el sector públic de Balears

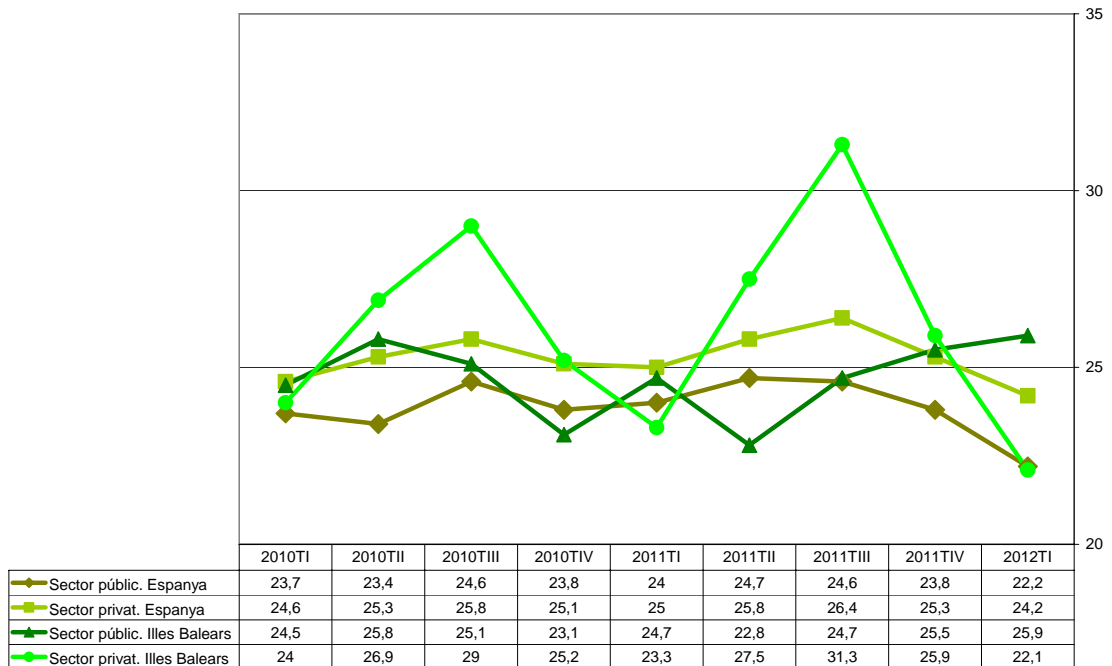
Amb les dues gràfiques següents es comenta un tema cabdal: La temporalitat a l'ocupació en el sector públic. A la primera es pot observar que en els darrers nou trimestres el percentatge de temporalitat entre les persones assalariades del sector públic sempre està per damunt del 22%. Cal ressaltar que el primer trimestre d'enguany registra el major percentatge de temporalitat d'aquesta sèrie a Balears (un 25,9%), mentre que el del conjunt d'Espanya, amb un 22,2%, és el menor del període analitzat.

Gràfica V
PERCENTATGE DE PERSONES ASSALARIADES
AMB RELACIÓ LABORAL TEMPORAL AL SECTOR PÚBLIC
(Balears – Espanya)

Vegem ara sí hi ha més temporalitat al sector privat o al sector públic i si hi ha diferències entre el conjunt d'Espanya i les Illes Belares. Aquesta és la informació inclosa a la gràfica següent:

Gràfica VI
PERCENTATGE DE PERSONES ASSALARIADES AMB RELACIÓ
LABORAL TEMPORAL AL SECTOR PÚBLIC I AL PRIVAT
(A Balears i a Espanya)

La conclusió és clara: En aquests anys de crisi la temporalitat és lleugerament superior en el sector privat però, mentre al conjunt d'Espanya aquest comportament és constant i amb poques oscil·lacions, a Balears el sector privat acumula, en termes generals, més temporalitat, tot i que ambdós sectors estan afectats per l'estacionalitat, lo que fa que les diferències en quant a temporalitat siguin variables segons l'època de l'any.

Cal senyalar no obstant, que en la sèrie analitzada, el primer trimestre el sector públic acumula més temporalitat que el privat. La diferència que es dona al començament de l'any 2012 és tot un rècord: la temporalitat al sector públic supera en casi quatre punts (3,8%) a la temporalitat al sector privat.

V.- Conclusions i propostes de la Fundació Gadeso

- Una administració moderna i eficaç i uns serveis públics de qualitat i que no generin iniquitat social, precisen posar en valor el capital humà al servei d'aquesta administració o d'aquests serveis. En el context de crisi pressupostària de les administracions públiques, el diàleg i emfatitzar la voluntat de pacte és fonamental.

En aquest sentit, tothom hi té la seva responsabilitat però òbviament qui governa té un plus del que no pot defugir, per això ens sembla que, el Decret llei 5/2012, d' 1 de juny, de mesures urgents en matèria de personal i administratives per a la reducció del dèficit públic del sector públic de la comunitat autònoma de les Illes Balears i d'altres institucions autonòmiques (<http://boib.caib.es/pdf/2012079/mp2.pdf>) és, a tall de exemple, una forma de com no fer les coses. Des de la Fundació Gadeso no discutim la necessitat d'estalviar, de racionalitzar i de fer més eficaç el sector públic, el que qüestionem és que això només es pugui fer amb retallades genèriques i generals del nombre dels professionals al sector públic.

- El sector públic de Balears ha sofert una important pèrdua de persones assalariades, concretament un 18,26% des de el primer trimestre de l'any passat al del 2012. Sembla impossible que això no tingui repercussions negatives per als administrats i per a les persones usuàries dels serveis públics.
- La disminució del nombre de persones assalariades al sector públic il·lenc és superior en el col·lectiu de les dones que no pas entre els homes. Les polítiques d'austeritat i retalls afecten especialment a sectors públics amb plantilles molt feminitzades.
- Aquesta minva dels efectius de capital humà de l'àmbit públic de Balears es fa sobre un sector públic que ja és un 4.5% inferior al del conjunt d'Espanya en efectius assalariats. La conseqüència d'un finançament autonòmic millorable per la CAIB és evident.
- Les dades sobre la temporalitat del sector públic, que no baixen del 22% i arriben al 25,9%, demostren que, contra una creença encara molt estesa, en molts de casos una feina fixa i estable en el sector públic, no deixa ser una llegenda urbana.

L'OPINIÓ DELS EXPERTS

LA CRISI I EL TREBALL AL SECTOR PÚBLIC

Diana Borràs

*Tècnica superior del Gabinet Tècnic
Secretaria General de CCOO Illes Balears*

Del conjunt de dades relatives al mercat laboral balear publicades l'any 2011 destaca el descens de la població ocupada assalariada al sector públic. El sector va experimentar una baixada del -6,1% amb una destrucció, en termes mitjans anuals, de -4.200 ocupacions. Les darreres dades disponibles de l'Enquesta de Població Activa (primer trimestre del 2012) ens mostren que l'ajust en l'ocupació del sector continua i que es fa extensiu al conjunt del país. Fins aquí uns fets que inqüestionablement indiquen que l'actual recessió en l'ocupació i l'increment més recent de l'atur s'explica en bona part per l'aplicació de les mesures destinades a reduir el dèficit global de les administracions públiques. Aquesta situació ha d'empitjorar en el curt termini si tenim en compte que el Reial Decret Llei 20/2011 de 30 de desembre de Mesures Urgents en matèria pressupostària, tributària i financera per a la correcció del dèficit públic suposa, entre d'altres, dues coses: limitar la taxa de reposició de persones ocupades a les diferents administracions públiques que es troben pròximes a la jubilació i negar la renovació dels contractes temporals, encara que s'ha d'assenyalar que no solament l'ocupació temporal sinó també la indefinida se veu sotmesa a processos d'ajust. Segons les estimacions de l'EPA del primer trimestre la nostra comunitat ha destruït en aquest darrer període anual un total de -12.800 ocupacions al sector públic de les quals el 80% són de tipus indefinit.

Des d'una anàlisi conjuntural del mercat laboral aquesta situació comporta riscos seriosos per quant suposa introduir de manera immediata més destrucció d'ocupació, fent-ho en una situació de crisi intensa i llarga on el curt termini té, com assenyala la OIT, repercussions estructurals profundes, es a dir que situen l'impacte d'aquestes polítiques en el mitjà i llarg termini i per tant en el nostre futur i de les noves generacions.

Amb independència de que sigui necessari dur a terme polítiques d'ajust pressupostari i limitar alguns excessos de les administracions així com actuacions encaminades a millorar els desajusts de les administracions públiques, sembla clar que les mesures destinades a reduir el dèficit de les administracions públiques s'estan aplicant d'una manera indiscriminada sense tenir en compte per exemple la realitat del nostre mercat laboral, en el que l'atur de molt llarga durada s'estén entre una gran proporció de la població activa. L'atur de molt llarga durada ha crescut en el quinquenni 2008-2012 (dades del primer trimestre) en un desorbitant 1.521% al passar de les 1.900 a les 30.800 persones. Una realitat esgarrifosa que no pot més que empitjorar a mesura que es perdin llocs de feina.

L'impacte de les mesures polítiques associades a l'austeritat té a més altres conseqüències socials que caldria valorar de manera rigorosa atenent a tots els aspectes socials i econòmics, i no solament a aspectes parcials i de part que ens

presenten una administració inútil i obsoleta de la qual es pot prescindir tant des d'un punt de vista individual com col·lectiu. En aquesta línia es troben també els arguments de les escoles de negocis que amb elaboracions d'informes de gran impacte mediàtic ens ofereixen una interessada demonització de l'administració pública acompanyada en molts casos d'un discurs individualista i individualitzant sobre els costos de la administració. Fa escassos dies per exemple, el diari El País publicava els resultats d'un estudi elaborat per una Business School on s'analitza el cost que l'any 2011 va tenir l'Administració pública per habitant, i on també s'analitza la despesa en funció de la població ocupada. Obvien a l'anàlisi que difícilment podríem de manera individual desenvolupar el conjunt de les actuacions de les administracions públiques dels quals ens beneficiem els ciutadans i ciutadanes i la nostra/seva economia. Tampoc ens diuen quin és el benefici per càpita de les polítiques educatives i sanitàries, entre les quals no hem d'oblidar les mesures i intervencions dintre del camp de la prevenció individual i comunitària, o quin és el benefici – també empresarial- que se'n deriva de l'actuació de les administracions en el desenvolupament de les diverses infraestructures relacionades amb l'aigua potable, l'energia, les comunicacions i el transport, les noves tecnologies o la salubritat per posar solament alguns exemples.

La interessada ocultació de la dimensió social amaga realitats que empenyen a part de la ciutadania a una valoració molt negativa tant de l'administració pública com dels seus empleats, ficant també en el sac de l'oblit o la indiferència abúlica la complexitat tècnica, científica i/o intel·lectual que caracteritza bona part de les actuacions desenvolupades pels efectius de les administracions públiques i que són tan necessàries per garantir una seguretat física, jurídica i institucional. En tot el més greu és que l'actual desenvolupament de les polítiques d'austeritat, amb la seva focalització sobre l'ocupació suposen un aprimament de l'estat social i una pèrdua de qualitat d'aquells serveis públics més relacionats amb la igualtat d'oportunitats, l'equitat, la prevenció de la vulnerabilitat social i la promoció social com són l'educació, la sanitat i els serveis socials. No se'ns ha d'escapar que del conjunt d'efectius de les administracions autonòmiques un 42% es correspon amb la docència no universitària mentre que les institucions sanitàries absorbeixen el 39,1% (Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, Boletín Estadístico del personal al Servicio de las Administraciones Públicas, julio 2011). La importància de l'ocupació en aquest dos serveis fa que les mesures relacionades amb l'ocupació tinguin un gran impacte negatiu que difícilment pot haver escapat als promotors de les polítiques d'austeritat.

Els fils argumentals del desprestigi de lo públic, i per tant de la sanitat i de l'educació pública, assenyalen la ineficiència de la gestió pública, o les condicions laborals dels empleats públics, que són presentades com a privilegiades i a costa dels altres treballadors/res sense tenir en compte la heterogeneïtat de l'ocupació pública, les seves funcions de servei, el seu nivell ocupacional o el fet que en l'actualitat i segons les estimacions de l'EPA, el 26% de l'ocupació pública balear és temporal, amb una taxa de temporalitat quatre punts percentuals superior a la del sector privat, el que indica que la precarietat de les relacions laborals afecta de manera estructural al conjunt dels sectors econòmics. En tot cas tampoc està de més defensar una ocupació de qualitat que a més comporti una qualitat en la prestació de serveis.

L'elevada taxa de temporalitat del sector públic, que no és una novetat, es pot veure intensificada amb les noves polítiques la qual cosa implica dotar a les

administracions públiques d'una lògica dominada per la inestabilitat que necessàriament implicarà una pèrdua de qualitat i que ha de sumar-se als altres efectes més directes de les retallades i del RDL 20/2011 com són:

- La destrucció d'ocupació, que afavorits per la reforma laboral que les acompanya afecta també i com hem vist en el cas de les Balears a relacions laborals de tipus indefinit. A més les mesures afecten a la població jove, que és la que presenta taxes d'atur més elevades i més dificultats per accedir al mercat de treball. Segons les estimacions de l'EPA (dades nacionals) al conjunt del país el 7,3% de les ocupacions assalariades destruïdes en un any entre els i les joves són ocupacions públiques.
- Al focalitzar les retallades en l'àmbit laboral, de manera directa (acomiadaments o no renovació de plantilles) o indirecta (reduint la taxa de reposició), empitjoren les condicions laborals amb una sobrecàrrega de feina.
- Disminueixen les ràtios de personal per població atesa, el que necessàriament donarà lloc a una pèrdua de qualitat en els serveis públics, que serà com hem vist molt intensa en l'educació i la sanitat .

És cert que la defensa d'un estat del benestar i d'una administració pública de qualitat significa també ser conscients dels excessos, les deficiències i les ineficàcies a les que hauríem de fer front amb honestedat, valentia i rigor, però no ens hem d'enganyar: no assistim a processos de millora i/o d'ajust de les despeses per fer front a la baixada d'ingressos per part de l'administració, si no davant polítiques indiscriminades de retalls que suposen sobre tot tres coses: més atur al destruir ocupació, pèrdues de qualitat dels serveis de l'administració, en especial de l'educació i la sanitat i un increment de les desigualtats socials que suposarà sens dubte un enquistament creixent de situacions de vulnerabilitat i exclusió social.

Una publicació de la Fundació Gadeso

www.gadeso.org